

Notitie

Opdrachtgever: H. Lindeboom, Antea Group
Auteur: M. de Vos
Betreft: Actualisatie Gebiedsanalyse M4H
Projectnummer: 2882
Datum: 22 december 2023
Status: Definitief

BSR
Bureau Stadsnatuur

bezoekadres:
Natuurhistorisch Museum Rotterdam
Westzeedijk 345
3015 AA Rotterdam
telefoon: 010 – 266 04 70
e-mail: info@bureaustadsnatuur.nl
www.bureaustadsnatuur.nl

Inleiding

In het kader van de herontwikkeling van het Merwe-Vierhavensgebied in Rotterdam (hierna M4H), voert Antea Group een milieu-effectrapportage (mer) uit. Onderdeel van de 'mer' is inzicht krijgen in de beschermde natuurwaarden die bescherming genieten onder de Wet natuurbescherming (Wnb). Eerder, in 2020, is een gebiedsanalyse uitgevoerd door Bureau Stadsnatuur van het gehele M4H-gebied op potentiële beschermde natuurwaarden (de Boer 2020). Voorliggende rapportage beschrijft een actualisatie van de eerder uitgevoerde gebiedsanalyse, waarbij de potentiële beschermde natuurwaarden opnieuw in kaart gebracht worden.

Figuur 1. Het plangebied van de actualisatie van de gebiedsanalyse van M4H (rood omlijnd).

De gebiedsanalyse betreft een natuurwaardenonderzoek dat passend is in het kader van de mer: een gebiedsanalyse op hoofdlijnen in het kader van grootschalige ruimtelijke ontwikkeling en de benodigde planuitwerking. De volgende kaders zijn aangehouden:

- Soorten: beschermde flora en fauna zoals bedoeld in de Wet natuurbescherming (art. 3.1, 3.5 en 3.10): Vogelrichtlijn-, Habitatrichtlijn- en overige soorten.

- Vrijstellingen vanuit de Provinciale Verordening Ruimte (Provincie Zuid-Holland) worden niet meegenomen in de gebiedsanalyse. Hierbij gaat het om de Egel, Gewone pad, Meerkikker, Bastaardkikker, diverse muizensoorten, kleine marterachtigen, Konijn en Vos (Provinciale Staten 2016). Deze soorten zijn wel beschermd, maar het verstoren of vernielen van hun rustplaatsen in het kader van ruimtelijke ontwikkeling is toegestaan op basis van een vrijstelling van verbodsbepalingen in de Wnb. Hierbij moet wel de Zorgplicht (art. 1.10, Wnb) in acht genomen worden.
- Natuurwaarden met een jaarronde bescherming zijn in deze gebiedsanalyse het meest van belang.
- Gezien de urbane en industriële context van het plangebied kan het voorkomen van een groot aantal soorten al op voorhand worden uitgesloten op basis van verspreidingsgegevens en habitatvoorkeuren.
- De nadruk ligt op beschermde soorten die leven in bebouwing, met name vogels en vleermuizen.
- Alleen de vanaf de openbare weg te beoordelen bebouwing is meegenomen.

Methodiek

De gebiedsanalyse bestaat uit twee fasen:

Bureauonderzoek

De Nationale Databank Flora & Fauna (NDFF), de Natuurdatabase van de gemeente Rotterdam, op grote schaal voorzien van inventarisatiegegevens verzameld door Bureau Stadsnatuur, de Havenscan beschermde en bedreigde soorten (een gebiedsmonitoring uitgevoerd door Bureau Stadsnatuur in opdracht van Havenbedrijf Rotterdam) en data vanuit het Soortenmanagementplan gebouwbewonende soorten Haven Rotterdam (uitgevoerd door Bureau Stadsnatuur voor HbR) zijn geraadpleegd om waarnemingen van beschermde soorten te achterhalen. Deze informatie is samengevoegd met de al bekende informatie uit de eerder uitgevoerd gebiedsanalyse (de Boer 2020).

Gebiedsanalyse

De resultaten van het bureauonderzoek is vormgegeven in een kaart, waarbij de gebouwen met potenties voor beschermde soorten rood gekleurd zijn (beschermde soorten aangetroffen, of vervolgonderzoek nodig om de aanwezigheid van beschermde soorten aan te tonen of uit te sluiten) of groen gekleurd zijn (geen potenties voor beschermde soorten aanwezig).

Resultaten

Beschrijving plangebied

Het plangebied is al meer dan een eeuw in gebruik als havengebied. Veel bedrijvigheid in het gebied is nog altijd industrieel; een groot deel van de haven is in gebruik als overslag van voedsel, waaronder fruit. Dit vertaalt zich in een flink aandeel bebouwd gebied, met veel grote loodsen en verharding. Naast de grotere bedrijven is er een grote diversiteit aan oude en nieuwe bedrijfsgebouwen. Een deel van de industriële bebouwing heeft een nieuwe functie gekregen, bijvoorbeeld als werkplaats voor creatieve ondernemers, kantoren en enkele restaurants. Rondom het Keilepand is bijvoorbeeld een schakering ontstaan van tuinen, braakliggende grond en tijdelijk grondgebruik.

Delen van het gebied zijn in afwachting van ontwikkeling. Het zwaartepunt hiervan bevindt zich rond het voormalige Ferro-terrein en de gasfabriek. Deze braakliggende grond is verwilderd en is nu een afwisselend landschap geworden, waar veel vogels en insecten zich thuis voelen.

Het oostelijke deel van het gebied is zeer sterk versteend; de pieren aan de Marconistraat zijn daarnaast niet toegankelijk vanwege de bedrijvigheid.

De bebouwing in het gebied is zeer afwisselend. Grote moderne loodsen, gemaakt van plaatstaal, wisselen oudere gebouwen van baksteen en beton af. Enkele delen van het gebied bestaan uit dicht opeen gebouwde kleine bedrijfspanden.

Bureauonderzoek

Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF)

Uit de beschikbare natuurdata kan een inschatting worden gemaakt van het voorkomen van populaties van beschermde soorten in het plangebied. De Wet natuurbescherming heeft drie verschillende beschermingsregimes: Vogelrichtlijn (art. 3.1), Habitatrichtlijn (art. 3.5) en Overige soorten (art. 3.10). Zie de bijlage voor een toelichting op het wettelijk kader. Alle inheemse vogels zijn beschermd tijdens de broedperiode, maar van een aantal soorten is het nest ook buiten de broedperiode beschermd (Ministerie van LNV 2009). De lijst van vogelsoorten met een jaarrond beschermd nest is opgedeeld in vijf categorieën. Soorten die onder de vijfde categorie vallen hebben alleen een jaarrond beschermd nest als er sprake is van zwaarwegende ecologische redenen gemotiveerd door een ecooloog (bijvoorbeeld: de populatie is de enige in de gemeente, of de soort staat op een Rode Lijst van bedreigde soorten, heeft een kwetsbare populatie of is zeer zeldzaam).

Er zijn geen waarnemingen naar voren gekomen van soorten uit de Habitatrichtlijn (Janssen & Schaminée 2008) en Overige soorten waarvoor geen vrijstelling geldt. Uit de NDFF van de afgelopen vijf jaar zijn de volgende beschermde soorten naar voren gekomen met de Vogelrichtlijn beschermingsregime, waarvoor ook jaarronde bescherming van het nest uit categorieën 1 tot en met 4 geldt. Hierbij is toegelicht of een broedgeval te verwachten is en in welke condities:

- *Huismus Passer domesticus* (cat. 2)
Verspreid over het plangebied zijn territoria, nestplaatsen en functioneel leefgebied van de Huismus aanwezig. In 2023 is de populatie in het kader van een gebiedsonderzoek geheel in kaart gebracht (zie Soortenmanagementplan Havenbedrijf Rotterdam).
- Grote gele kwikstaart *Motacilla cinerea* (cat. 3; enkel waarnemingen buiten de broedperiode)
De Grote gele kwikstaart is een wintergast en een hoogst incidentele broedvogel in de omgeving, met slechts één gedocumenteerd broedgeval (in de Parksluis ten oosten van het plangebied, in 2020). Vestiging van een vaste broedpopulatie in het plangebied is vrijwel uitgesloten.
- Ooievaar *Ciconia ciconia* (cat. 3)
Er zijn geen gedocumenteerde broedgevallen van de Ooievaar bekend uit het plangebied. Vestiging van een broedpaar op een dak is mogelijk maar tegelijkertijd niet waarschijnlijk vanwege het ontbreken van een geschikte foerageerhabitat (gazons) of een vaste voedselbron in het gebied.
- Kerkuil *Tyto alba* (cat. 3)
Er zijn geen gedocumenteerde broedgevallen van de Kerkuil in het plangebied. Er is één gedocumenteerde losse waarneming van de Marconistraat in 2022. Het plangebied heeft nauwelijks voor deze soort geschikte gebouwen om in te broeden en jagen en de kwaliteit van de buitenruimte (weinig groen, veel verhardingen) biedt weinig kans voor een vaste broedpopulatie.
- Buizerd *Buteo buteo* (cat. 4)
Alle waarnemingen hebben betrekking op kortstondig verblijvende of overvliegende vogels. Er zijn geen broedgevallen van de Buizerd bekend uit het plangebied. Vestiging in een enkele bommenrij is hypothetisch mogelijk, maar de kwaliteit van het leefgebied is beperkt, waardoor de kans op een vaste populatie klein is.
- Sperwer *Accipiter nisus* (cat. 4)
Er zijn geen broedgevallen van de Sperwer bekend uit het plangebied en die worden vanwege het ontbreken van een geschikt broedbosje ook niet verwacht. Alle waarnemingen hebben betrekking op tijdelijk aanwezige of overvliegende exemplaren. Mogelijk gebruiken broeders uit de omgeving het plangebied als foerageergebied vanwege de hier en daar aanwezige Huismussen.

De volgende beschermde soorten uit de Vogelrichtlijn beschermingsregime, met jaarrond beschermd nest categorie 5 zijn bekend uit het NDFF van de laatste vijf jaar:

- Zwarte roodstaart *Phoenicurus ochruros*
De Zwarte roodstaart is een vaste broedvogel van het plangebied die gebruikt maakt van holtes in bebouwing (nissen in muren, gaten in dakconstructies, etc) en foerageert op daken en ruderaal stukjes groen en halfverhardingen. De soort is als broedvogel breed verspreid in de stadshavens van Rotterdam, waarbij M4H een belangrijke locatie is voor de lokale populatie Zwarte roodstaart. Elk gebouw, mede door omliggende braakterreinen, zijn geschikt voor de Zwarte roodstaart.
- Ekster *Pica pica*
Op iedere plaats waar bomen staan is de Ekster als broedvogel aanwezig of te verwachten in het plangebied. De soort is een opportunistische weinig schuwe foerageerder die algemeen voorkomt in de omgeving.
- Zwarte kraai *Corvus corone*
Op iedere plaats waar bomen hoger dan 10 meter staan is de Zwarte kraai een aanwezige of te verwachten broedvogel. De soort is breed verspreid en algemeen in de omgeving van het plangebied.
- Torenvalk *Falco tinnunculus*
Eén of enkele Torenvalken worden zo nu en dan jagend waargenomen boven bermen en braakliggende veldjes in het plangebied. Waarnemingen in mei en juni zijn een aanwijzing voor aanwezigheid van een broedpaar in het plangebied. De soort broedt in het havengebied van Rotterdam vaker op richels en andere uitsparingen van hoge gebouwen. Er is geen nestplaats bekend.
- Pimpelmees *Cyanistes caeruleus*
Pimpelmezen zijn opportunistische broeders die met name in boomholtes en nestkasten, maar soms ook in holtes in muren broeden, ook in bedrijfspanden. De soort is een talrijke broedvogel in de omgeving van het plangebied.
- Zwarte mees *Periparus ater*
De Zwarte mees is als broedvogel niet te verwachten in het plangebied omdat een geschikte broedhabitat (dennenbos) ontbreekt.
- Tapuit *Oenanthe oenanthe*
De Tapuit wordt incidenteel op doortrek gezien op braakliggende veldjes in het plangebied, maar als broedvogel is de soort uitgesloten omdat het milieu hiervoor niet geschikt is.
- Spreeuw *Sturnus vulgaris*
De Spreeuw kan het hele jaar door worden gezien in het plangebied, maar is als broedvogel waarschijnlijk schaars. Nesten kunnen zich bevinden in holtes van gebouwen (gaten bij regenpijpen en in muren) en in bomen (met name in wilgen indien aanwezig). In de omgeving is de soort breed verspreid als broedvogel.
- Koolmees *Parus major*
Koolmezen zijn opportunistische broeders die met name in boomholtes en nestkasten, maar soms ook in holtes in muren broeden, ook in bedrijfspanden. Daarnaast wordt incidenteel genesteld in verkeersbordpalen, hekpalen en andere constructies die voorzien in een holte. De soort is een talrijke broedvogel in de omgeving van het plangebied.

- Grote bonte specht *Dendrocopus major*
Overal waar bomen hoger dan 10 meter staan kan de Grote bonte specht worden verwacht als broedvogel. De soort is algemeen en breed verspreid in de omgeving van het plangebied, dat met zijn geringe bomenaanbod niet bijzonder aantrekkelijk is voor deze soort.
- Boerenwaluw *Hirundo rustica*
Boerenwaluwen broeden in Rotterdam en omgeving vrijwel uitsluitend in stallen. Voor deze soort geschikte stallen en predatorvrije nestplekken zijn in het plangebied niet aanwezig.

Tevens zijn er nog waarnemingen naar voren gekomen uit het NDFF van vogelsoorten die onder de Vogelrichtlijn vallen, maar enkel in de broedperiode beschermd zijn:

- Zwartkop *Sylvia atricapilla*
Zwartkop is als broedvogel op alle plaatsen te verwachten waar sprake is van bosschages met een kruid- en struiklaag.
- Braamsluiper *Curruca curruca*
Braamsluiper is als broedvogel te verwachten op plaatsen met dicht braamstruweel in combinatie met een dichte struik- en kruidlaag en alleen daar waar de struwelen een omvang van tientallen meters hebben.
- Merel *Turdus merula*
Merel is als broedvogel op alle plaatsen te verwachten waar sprake is van bosschages met een kruid- en struiklaag.
- Kneu *Linaria cannabina*
Kneu is als broedvogel te verwachten op plaatsen met dicht braamstruweel in combinatie met een dichte struik- en kruidlaag en alleen daar waar de struwelen een omvang van tientallen meters hebben.
- Grasmus *Curruca communis*
Grasmus is als broedvogel te verwachten op plaatsen met dicht braamstruweel in combinatie met een dichte struik- en kruidlaag en alleen daar waar de struwelen een omvang van tientallen meters hebben.
- Putter *Carduelis carduelis*
Putters broeden met name in dichte kronen van jonge boompjes die zijn aangeplant als wegbegeleidend groen.
- Tjiftjaf *Phylloscopus collybita*
Tjiftjaf is als broedvogel op alle plaatsen te verwachten waar sprake is van bosschages met een kruid- en struiklaag.
- Heggenmus *Prunella modularis*
Heggenmussen broeden soms in monoculturen van bepaalde dichte beplantingen zoals cotoneasters aangeplant als erfafscheiding. Daarnaast is de soort overal waar struiken staan te verwachten.
- Kleine plevier *Charadrius dubius*
Langer braakliggende terreindelen, liefst met een hek eromheen, worden als broedplaats gewaardeerd door de Kleine plevier. Geschikte situaties zijn er vaak maar voor de duur van één of twee broedseizoenen. Vestiging in het plangebied kan overal waar sloop leidt tot tijdelijke braakliggende situaties met een min of meer kale zandige bodem.

- **Kleine mantelmeeuw *Larus fuscus***
Kleine mantelmeeuwen broeden op grote overwegend spaarzaam begroeide open terreinen. Elders in het havengebied, met name in de Europoort en op de Maasvlakte, zijn dit grote braakliggende terreinen, wegbermen en steenglooiingen. In M4H kunnen broedgevallen voorkomen op bitumen- of grinddaken. Een groot aantal daken in het plangebied is geschikt als broedplaats.

Natuurdatabase Havenbedrijf Rotterdam

M4H is opgenomen in de Havenscan beschermde en bedreigde soorten van het Havenbedrijf (Bakker *et al.* 2021 en 2022). In de afgelopen vijf jaar zijn de Huismus en Gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus* vastgesteld in het plangebied. Overige beschermde flora en fauna zijn niet vastgesteld in de laatste vijf jaar.

Soortenmanagementplan Havenbedrijf Rotterdam

In 2023 heeft een gebiedsbreed onderzoek (Soortenmanagementplan, hierna SMP) plaatsgevonden naar gebouwbewonende soorten van het gehele Havengebied, waaronder M4H. Hierbij is onderzoek gedaan naar het gebruik van het gebied door de Huismus, Gierzwaluw, Gewone dwergvleermuis en Ruige dwergvleermuis *Pipistrellus nathusii*. Het plangebied wordt op drie locaties gebruikt door de Huismus. In de groenstrook tussen de Schiedamseweg en Marconistraat is een populatie te vinden als zowel bij het Keilecafé in het Keile District. (zie Bijlage; Figuur 3). De derde populatie is te vinden bij het waterreservoir aan de Speedwellweg, deze valt echter buiten het plangebied van deze gebiedsanalyse. Voor de Gierzwaluw zijn geen potentiële nest- of rustlocaties aangetroffen. Het onderzoek naar vleermuizen heeft zich gericht op kraam- en massawinterverblijfplaatsen. Dit onderzoek is volgens de Richtlijn Vleermuisonderzoek Grote Gebieden (Hoksberg *et al.* 2023) uitgevoerd (de Baerdemaeker *et al.* *in prep.*). Er hebben drie bezoeken plaatsgevonden, welke geen verblijfplaats voor vleermuizen heeft opgeleverd. Een groot deel van de gebouw in M4H is echter op dit moment wel geschikt voor de bewoning van vleermuizen (Bijlage; Figuur 4).

Eerdere onderzoeken Bureau Stadsnatuur

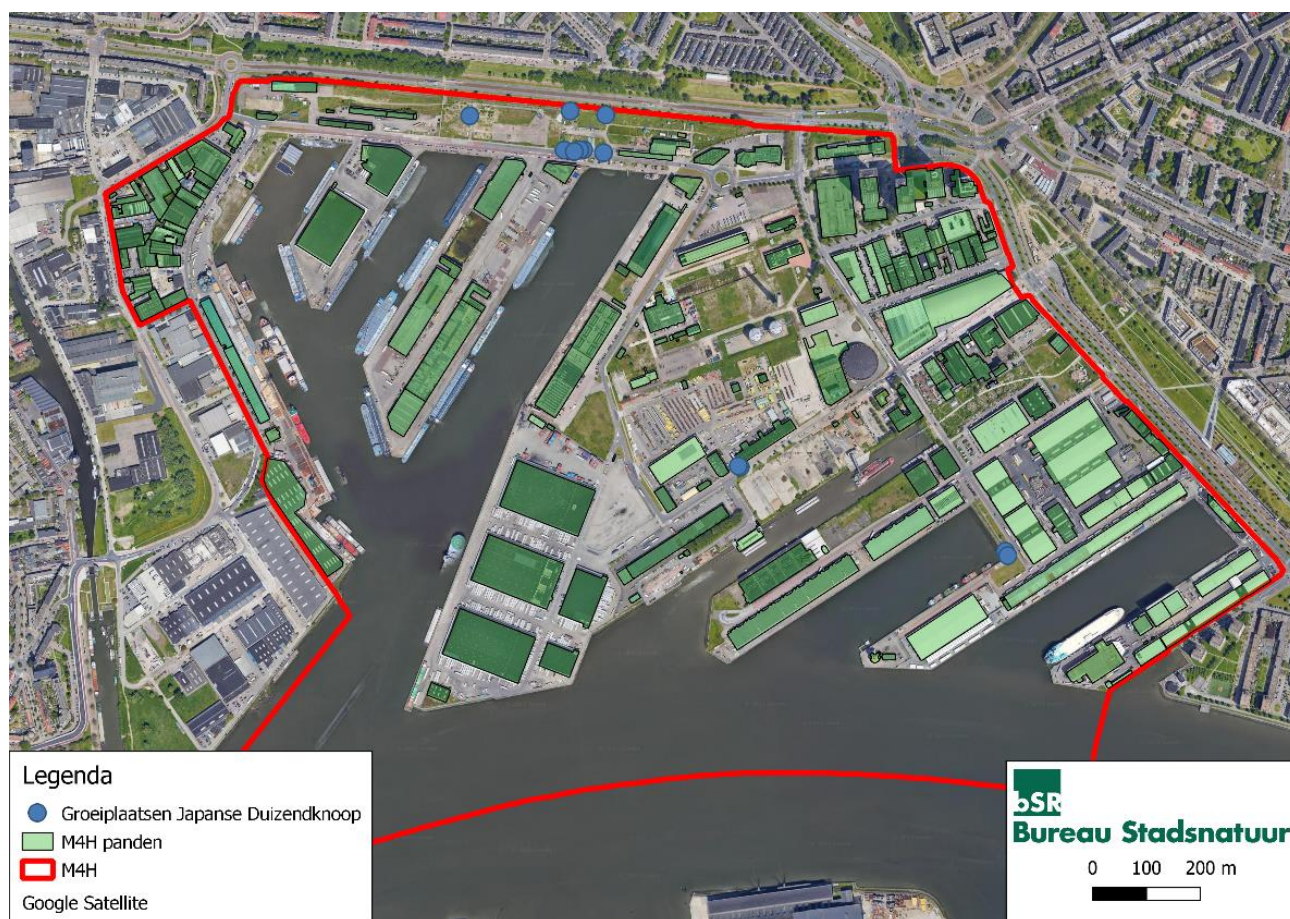
In de eerder uitgevoerde gebiedsanalyse uit 2020 zijn drie locaties benoemd waarin beschermde soorten onderzocht zijn. Sinds de uitvoering van de gebiedsanalyse in 2020 zijn geen extra onderzoeken uitgevoerd in het M4H gebied, met uitzondering van het eerder genoemde SMP van het Havenbedrijf Rotterdam. Uit de eerder uitgevoerde gebiedsanalyse (de Boer 2020) zijn de gebouwen Citrusveiling (De Baerdemaeker 2018) en Ferro-locatie (De Baerdemaeker 2019) als geschikt gekwalificeerd omdat de aanvullende onderzoeken niet meer geldig waren. De eerder genoemde SMP van het Havenbedrijf Rotterdam kan echter als actualisatie gezien worden van de eerder uitgevoerde vleermuisonderzoeken. Resultaten van het onderzoek voor de SMP zijn nog niet beschikbaar.

Overige onderzoeken

In 2023 heeft Adviesbureau E.C.O. Logisch B.V. in opdracht van de Gemeente Rotterdam een onderzoek uitgevoerd naar de volgende soortgroepen: Boom- en steenmarter, broedvogels, beschermde vaatplanten en vleermuizen. Dit onderzoek heeft plaats gevonden in de periode 22 maart 2023 tot en met 11 september 2023 in het noordelijke deel van M4H (Merwehaven). Hierbij zijn 21 ecologen ingezet voor de verschillende inventarisaties. In dit onderzoek zijn enkel twee zomerverblijfplaatsen van de Gewone dwergvleermuis aangetroffen aan de Marconistraat 52 en een paarterritorium van de Gewone dwergvleermuis rondom de Radiostraat 27. Tevens is de groenstrook ten noorden van de Schiedamseweg als essentieel foerageergebied en essentiële vliegroute aangewezen voor de Gewone dwergvleermuizen. Aanvullend zijn een aantal Ekster en Zwarte kraai nesten aangetroffen langs de Schiedamseweg. Overige beschermde soorten zijn niet vastgesteld (van den Berg & Withagen 2023).

Invasieve exoten

In het plangebied zijn meerdere groeiplaatsen te vinden van invasieve exotische flora, zoals bedoeld in de Unielijst Invasieve Exoten (Europese Unie). Hier gaat het om exemplaren van de Japanse duizendknoop *Fallopia japonica*. De Boheemse duizendknoop *Fallopia x bohemica* en de Sachalinse duizendknoop *Fallopia sachalinensis* zijn hier niet waargenomen. De locaties zijn ten opzichte van de eerder uitgevoerde gebiedsanalyse niet veranderd (Figuur 2).

Figuur 2. Groeiplaatsen van de Japanse duizendknoop in M4H in de afgelopen 5 jaar.

Overige informatie

Naast de al besproken soorten uit het NDFF, Natuurdatabase Havenbedrijf Rotterdam, Soortenmanagementplan Havenbedrijf Rotterdam, eerdere onderzoeken van Bureau Stadsnatuur en Invasieve exoten zijn er nog een aantal soorten waarvoor potenties zijn in het plangebied en genieten van bescherming onder de Wet natuurbescherming:

- **Slechtvalk**
De Slechtvalk *Falco peregrinus* broedt op meerdere plekken in de gemeente Rotterdam, waaronder op het Erasmus Medisch Centrum. De Slechtvalk broedt op richels, in nissen of in nestkasten op hoge gebouwen en torens. Tevens is het van belang dat er voldoende voedsel voorkomt in de omgeving. In M4H zijn twee locaties waar de Slechtvalk tot broeden kan komen: Op de schoorsteen nabij de Ferro-dome en op The Lee Towers (zie Bijlage; Figuur 5). In de omgeving is geen tekort aan duiven, waar ze graag op jagen.
- **Boomvalk**
De Boomvalk *Falco subbuteo* is niet in staat om zelf een nest te bouwen. De soort is afhankelijk van bestaande nesten om op te broeden, met name die van Zwarte kraai. Deze komt algemeen voor in en rondom het plangebied, waarbij een broedgeval in bomen hoger dan 10 meter voor kan komen. Een locatie met potentie voor een broedgeval van de Boomvalk is de groenstrook aan de Keilezijweg (zie Bijlage; Figuur 6). Tijdens de inventarisatie door E.C.O. Logisch zijn geen nesten van de Boomvalk aangetroffen (van den Berg & Withagen 2023).

- **Ransuil**
De Ransuil *Asio otus* is een vogel die in hogere bomen broedt. Hierbij is in dezelfde groenstrook aan de Keilezijweg als de Boomvalk potentie voor broedgevallen van de Ransuil (zie Bijlage; Figuur 6). Tijdens de inventarisatie door E.C.O. Logisch zijn geen nesten van de Ransuil aangetroffen (van den Berg & Withagen 2023).
- **Blaasvaren**
Blaasvaren *Cystopteris fragilis* is een soort die groeit op oude, verweerde (kade)muren. In het plangebied zijn kademuren veelal te vinden in verschillende condities. Alle kademuren in het M4H-gebied kunnen potentiële groeiplaatsen vormen voor de Blaasvaren (zie Bijlage; Figuur 7). Tijdens de inventarisatie door E.C.O. Logisch zijn geen groeiplaatsen van de Blaasvaren aangetroffen (van den Berg & Withagen 2023).
- **Schubvaren**
Voor de Schubvaren *Asplenium ceterach* gelden dezelfde habitatseisen als voor de Blaasvaren. Hierbij geldt eveneens dat alle kademuren in het M4H gebied potentiële groeiplaatsen zijn voor de Schubvaren (zie Bijlage; Figuur 7). Tijdens de inventarisatie door E.C.O. Logisch zijn geen groeiplaatsen van de Schubvaren aangetroffen (van den Berg & Withagen 2023).
- **Glad biggenkruid**
Glad biggenkruid *Hypochaeris glabra* is een soort die voorkomt op zonnige, schrale grond waar de vegetatie zich in een pioniersstadium bevindt. Glad biggenkruid komt veel voor op de Maasvlakte en Europoort echter zijn er maar geringe tot geen waarnemingen in de Botlek en Waalhaven. Tot op heden zijn er geen waarnemingen in M4H gedaan van Glad biggenkruid maar er is wel één locatie die potentie heeft als groeiplaats (zie Bijlage; Figuur 8). Dit betreft de groenstrook tussen de Schiedamseweg en de Marconistraat (Withagen 2022). Tijdens de inventarisatie door E.C.O. Logisch zijn geen groeiplaatsen van Glad biggenkruid aangetroffen (van den Berg & Withagen 2023).
- **Smalle raai**
Smalle raai *Galeopsis angustifolia* komt voor langs spoorwegen omdat de soort groeit op warme, ruderaal plaatsen. Er is nog één locatie waar een oude spoorweg te vinden is in M4H (zie Bijlage; Figuur 8), de groenstrook tussen de Schiedamseweg en de Marconistraat (Withagen 2022). Tijdens de inventarisatie door E.C.O. Logisch zijn geen groeiplaatsen van Smalle raai aangetroffen (van den Berg & Withagen 2023).
- **Steenmarter**
De Steenmarter *Martes foina* is een soort die zich veelal bevindt in stedelijke gebieden en is een cultuurvolger. Gebouwen waarvan het onderhoud achterstallig is en die een vervallen staat vertonen, kunnen aantrekkelijk zijn voor de Steenmarter om zich in te vestigen. Een gevarieerd dieet van fruit, muizen, ratten en menselijk afval zorgt ervoor dat ze zich goed kunnen handhaven tussen de mensen (Broekhuizen *et al.* 2016). De Steenmarter heeft inmiddels een wijdverspreide populatie in Rotterdam-Zuid. Op Rotterdam-Noord is er daartegen sprake van een handvol gedocumenteerde waarnemingen. Het plangebied is echter geen aantrekkelijk gebied voor de Steenmarter, ondanks de beperkte drukte in de nachtelijke uren. M4H mist dekkende aspecten voor de Steenmarter zoals bosschages, takkenrillen of bomenrijen. Daarbij is er geen groot aanbod aan voedsel die een populatie steenmarters zou kunnen ondersteunen. Vanwege het gebrek aan voedsel, dekking en geschikte verblijfplaatsen biedt het plangebied niet voldoende draagkracht voor een populatie steenmarters. Uit het onderzoek van E.C.O. Logisch zijn tevens geen verblijfplaatsen van de Steenmarter gevonden (van den Berg & Withagen 2023).

Gebiedsanalyse

Een effectenanalyse is nodig om de effecten van de voorgenomen ontwikkelingen te relateren aan de aangetroffen (potentiële) beschermde natuurwaarden. Er zijn een aantal aspecten die een grote impact hebben op de beschermde natuurwaarden, zoals de sloop of renovatie van een gebouw, herontwikkeling van de groenlocaties en het verzachten van de overgang van land naar water door kademuren te vervangen voor natuurvriendelijke oevers.

Sloop of renovatie van gebouwen kan een grote impact hebben op de lokale staat van instandhouding van gebouwbewonende soorten. Gebouwbewonende soorten zijn redelijk plaatstrouw waarbij een grootschalige ontwikkeling van het gebied dusdanige effecten kan hebben dat de lokale populatie sterk achteruitgaat of zelfs verdwijnt. Zonder mitigerende of compenserende maatregelen bestaat het risico op het overtreden van de Wet natuurbescherming. Voor de Huismus zijn twee locaties bekend binnen het plangebied. Daarbij is er sprake van een populatie Zwarte Roodstaart binnen het plangebied. Hier dienen gepaste maatregelen voor genomen te worden voorafgaande aan de ontwikkelingen.

De grootschalige ontwikkeling van het gebied omvat ook het aanleggen of cultiveren van groengebieden. Een groot deel voor de beoogde locaties hiervoor is gepland in gebieden die in de huidige situatie (soms al tientallen jaren) een braakliggend karakter kennen, zoals de Marconistraat (Andeweg 2010) en het braakliggend terrein rondom de Ferrolocatie. Het ontwikkelen van het gebied brengt risico's met zich mee op het gebied van flora en fauna. Zoals beschreven in het ruimtelijk raamwerk M4H wordt een gecultiveerd landschap aangelegd, wat lijkt op stadsparken, plantsoenen en recreatiegebieden. Juist het braakliggende karakter van verschillende locaties heeft een unieke en onderscheidende waarde, met name in combinatie met het omliggende gebied. Het aanleggen van flora in dezelfde stijl als het omliggende gebied creëert een monotone groenstructuur waarbij de kansen voor flora en fauna afnemen.

Om de variatie en unieke waarde van flora en fauna te behouden in M4H, is het van belang om een balans te vinden tussen zowel de functie die het groen vervult voor de mens, recreatie en visuele aspecten, als het behouden of juist versterken van de huidige ecologische kwaliteit van het plangebied. De kansen hierin liggen met name in het gebruik van inheemse lokale vegetatie (uit het plangebied) en de condities van het landschap, voedselarm en droog, behouden in de nieuwe situatie. Hierbij is het ook van belang om ecologische verbindingen te behouden en te creëren, waarbij groenstructuren op elkaar aansluiten. Een bijkomende voordeel hiervan is dat het landschap klimaatadaptief en bestendig zal zijn, een doel dat ook is beschreven in het ruimtelijke raamwerk M4H.

Daarbij zijn er kansen om het huidige landschap te verbeteren. Het gebied is arm aan bomen en heesters waar met name vleermuizen en vogels van profiteren door gebruik als foerageergebied en nest- en verblijfplaats. De aanleg van meer groen, waarbij het karakter van het gebied behouden wordt, is wenselijk om de ecologische waarde te versterken.

Tevens wordt in het ruimtelijk maatwerk M4H ingegaan op het aanleggen van 'getijdenparken', een concept dat op het moment al te beleven is op het Eiland van Brienenoord. Hierbij is het doel om soorten die zich verbinden aan getijdennatuur aan te trekken tot het plangebied. Een verzachting van land naar water schept kansen voor zowel veel flora en fauna, als de leefbaarheid van het gebied voor mensen. Vogels zoals de Lepelaar *Platalea leucorodia* en Visdief *Sterna hirundo* zijn soorten die hiermee aangetrokken worden. Tevens kan er gedacht worden aan nieuwe groeiplaatsen van Spindotterbloem *Caltha palustris* en rustplaatsen voor vissen zoals de Paling *Anguilla anguilla*. Om het getijdenpark goed tot zijn recht te laten komen is het van belang om zonering toe te passen, waarbij er rust gegund wordt in bijvoorbeeld het broedseizoen. Een risico van het aanleggen van een getijdenpark is de vermindering in groeiplaatsen van muurflora. De Blaasvaren en Schubvaren zijn twee soorten die beschermd zijn onder de Wet natuurbescherming. M4H is een belangrijk (potentieel) verspreidingsgebied voor niet alleen de Blaasvaren en Schubvaren, maar ook voor andere muurvarens. Behoud of aanleg van kades met een vochtig milieu is van belang om de groeiplaatsen van de muurflora te behouden.

Binnen het plangebied zijn er meerdere groeiplaatsen van Japanse duizendknoop te vinden. Het Havenbedrijf Rotterdam is actief bezig met de bestrijding van deze invasieve en schadelijke soort. Het is van belang dat er tijdens en na de ontwikkeling van het M4H-gebied correct omgegaan wordt met de soort. Bij grondverzet kan deze soort zich verspreiden. Wanneer de soort niet wordt bestreden kan een groeiplaats zich snel uitbreiden. De Japanse duizendknoop kan zich met 1 cm wortelstok als basis al uitbreiden. De soort heeft niet alleen een negatief effect op de inheemse flora en fauna, maar kan ook gebouwen en verharding beschadigen. Schakel voor het behandelen van een groeiplaats een expert in. Zorg ervoor dat de groeiplaats van de Japanse duizendknoop niet meegenomen wordt in het regulier maaiwerk maar in een aparte ronde, waarbij het maaisel wordt afgevoerd als restafval. Hierna is het van belang dat de maaimachine schoongemaakt wordt en er geen grondverzet plaatsvindt met enig deel van de plant erin.

Conclusies

De voorgenomen grootschalige ruimtelijke ontwikkeling, waaronder sloop en renovatie van bestaande gebouwen, kent risico's met betrekking tot het overtreden van de Wet natuurbescherming. De conclusies uit de eerder uitgevoerde gebiedsanalyse (de Boer 2020) zijn in grote lijnen gelijk aan de conclusies die in deze actualisatie naar voren zijn gekomen. Een verschil ten opzichte van het onderzoek uit 2020 is dat er in de tussentijd een grootschalig onderzoek is gedaan naar beschermde gebouwbewonende soorten. Hiermee is beter in kaart gebracht wat de huidige natuurwaarden zijn van het Merwe-Vierhavensgebied. Daarbij is een breder perspectief genomen ten opzichte van het onderzoek uit 2020 waarbij er gekeken is naar potenties van de Steenmarter, diverse beschermde flora en meerdere vogelsoorten. De volgende conclusies zijn gelijk gebleven ten opzichte van het eerder uitgevoerde onderzoek:

- Het plangebied heeft een unieke diversiteit van flora en fauna ten opzichte van het omliggende gebied. Dit komt voor door de afwisselende ecologische omstandigheden en dynamiek van het (ex-)industriële gebiedsgebruik.
- Er zijn potentiële beschermde situaties aangetroffen met betrekking tot de Huismus binnen het plangebied. Hiervoor dient aanvullend onderzoek gedaan te worden om de reikwijdte van de beschermde situatie in kaart te brengen.

De volgende conclusies zijn veranderd en/of erbij gekomen bij deze actualisatie:

- Voor vleermuizen is er potentie in het plangebied en is er onderzoek uitgevoerd in M4H. Uit het onderzoek van Adviesbureau E.C.O. Logisch B.V. zijn twee zomerverblijfplaatsen en één paarterritorium van de Gewone dwergvleermuis vastgesteld in het noordelijke gedeelte van M4H (Merwehaven). Uit het gebiedsbrede onderzoek vanuit Havenbedrijf Rotterdam zijn geen verblijfplaatsen of territoria vastgesteld voor vleermuizen.
- Er zijn potenties gevonden van groeiplaatsen van Blaas- en Schubvaren, Glad biggenkruid en Smalle raai.
- Er zijn twee locaties binnen het plangebied die potentie hebben op een broedgeval van de Slechtvalk.
- Er zijn geen potenties gevonden voor leefgebieden van de Steenmarter. De groenstrook aan de Keilezijweg biedt potentie voor de Ransuil en de Boomvalk voor een broedgeval, mits er in het geval van de Boomvalk een bestaand nest beschikbaar is.

Op de volgende pagina is overzichtelijk in een tabel weergegeven voor welke soorten er potenties zijn binnen het M4H gebied.

Tabel 1. Potenties voor soorten binnen M4H gebaseerd op waarnemingen gevonden uit bureauonderzoek.

Soort	Potentie	Aangetroffen
Vogels		
- Huismus	Ja	Ja, twee locaties
- Grote gele kwikstaart	Nee	Nee
- Ooievaar	Nee	Nee
- Kerkuil	Nee	Nee
- Buizerd	Nee	Nee
- Sperwer	Nee	Nee
- Zwarte roodstaart	Ja	Ja, op bedrijfsgebouwen
- Ekster	Ja	Ja
- Zwarte Kraai	Ja	Ja
- Torenvalk	Ja	Nee
- Pimpelmees	Ja	Waarschijnlijk
- Zwarte mees	Nee	Nee
- Tapuit	Nee	Nee
- Spreeuw	Ja	Waarschijnlijk
- Koolmees	Ja	Waarschijnlijk
- Grote bonte specht	Nee	Nee
- Boerenwaluw	Nee	Nee
- Zwartkop	Ja	Onbekend
- Braamsluiper	Ja	Onbekend
- Merel	Ja	Waarschijnlijk
- Kneu	Nee	Nee
- Grasmus	Nee	Nee
- Putter	Ja	Onbekend
- Tijftjaf	Ja	Onbekend
- Heggenmus	Ja	Waarschijnlijk
- Kleine plevier	Ja	Onbekend
- Kleine mantelmeeuw	Ja	Onbekend
- Slechtvalk	Ja	Onbekend
- Boomvalk	Ja	Nee
- Ransuil	Ja	Nee
Zoogdieren		
- Gewone dwergvleermuis	Ja	Ja
- Ruige dwergvleermuis	Ja	Nee
- Steenmarter	Nee	Nee
Vaatplanten		
- Blaasvaren	Ja	Nee
- Schubvaren	Ja	Nee
- Glad biggenkruid	Ja	Nee
- Smalle raai	Ja	Nee

Aanbevelingen

- Het vergroenen van het plangebied brengt kansen en risico's met zich mee voor beschermde en niet beschermde flora en fauna. Voor behoud en versterking van een ecologische diversiteit, passend bij het huidige landschap, is maatwerk nodig. Een ecooloog kan de huidige waarden analyseren en toekomstige kansen identificeren die het gebied ecologisch versterken (dooradering van groen en behoud van huidige natuurlijke karakter). Verder zijn er gebiedsspecifieke kansen die genomen kunnen worden:
 - Ontwerp samen met een ecooloog een gebiedsplan, waarin inheemse lokale vegetatie gebruikt wordt. Zorg hiervoor dat soorten zoals de Blaasvaren, Schubvaren, Glad biggenkruid en Smalle raai in het gebied kunnen groeien. Gebruik alleen inheemse bomensoorten die de inheemse biodiversiteit verhogen. Hierbij is de lijst aan te houden zoals beschreven in 'Bomen voor biodiversiteit' van Natuur & Milieu (2023). Verlies hierin niet het karakter van het gebied. Hou open braakliggende terreinen beschikbaar voor de huidige biodiversiteit en zorg hier voor zonering.
 - Realiseer in nieuwbouw mogelijkheden voor verschillende vogel- en vleermuissoorten nest- en verblijfplaatsen. Denk met name aan nestplaatsen voor de Koolmees, Pimpelmees, Zwarte roodstaart en Spreeuw. Dit kan in de vorm van kasten toegepast worden in de bouwstijl. Voor vleermuizen zijn creatieve mogelijkheden om in de nieuwbouw holtes voor vleermuizen te creëren. Kasten zijn niet optimaal voor verblijfplaatsen van vleermuizen en zien er ook vaak niet mooi uit. Door rekening te houden met vleermuizen vanaf de ontwerpfase kunnen deze holtes uit het zicht gerealiseerd worden waarmee minimaal ingeleverd wordt op duurzaamheid. Neem hierin een ecooloog mee bij de ontwerpfase van gebouwen.
 - Maak gebruik van zonering in de toekomstige getijdennatuur. Houd hierbij met name rekening in het broedseizoen van de eerdere genoemde vogelsoorten zoals de Lepelaar en Visdief.
- In het plangebied komen enkele groeiplaatsen van de Japanse duizendknoop voor. Het aanpakken van deze groeiplaatsen wordt aanbevolen in het licht van de voorgenomen ruimtelijke ontwikkeling. Voor beheer (maaien) en elke vorm van grondverzet op plaatsen waar Japanse duizendknoop voorkomt, wordt dringend geadviseerd dit in overleg met een ecooloog te doen.

Literatuur

- Andeweg, R.W.G. 2010. Afscheid van het spoorwegemplacement aan de Marconistraat. Straatgras (22-2 p. 42-45).
- Baerdemaeker, A. de, 2018. Vleermuisonderzoek Citrusveiling Marconistraat. bSR-notitie 1673. Bureau Stadsnatuur, Rotterdam.
- Baerdemaeker, A. de, 2019. Vleermuisonderzoek Ferrolocatie, Rotterdam. bSR-notitie 1644. Bureau Stadsnatuur, Rotterdam.
- Baerdemaeker, A. de, E. van Doorn, G. Bakker & S.D. Elzerman. in preparation. Soortenmanagementplan Havenbedrijf Rotterdam 2024-2034 – voor de omgang met gebouwbewonende beschermde fauna in het havengebied, in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting. Rapportnummer 496. Bureau Stadsnatuur, Rotterdam
- Bakker, G. & R.W.G. Andeweg 2022. Havenscan 2021. bSR-rapport 453. Bureau Stadsnatuur, Rotterdam.
- Bakker, G., R.W.G. Andeweg & N. de Zwarte. 2023. Beschermde en bedreigde soorten & invasief-exotische flora havengebied Rotterdam 2022. Rapportnummer 475. Bureau Stadsnatuur, Rotterdam.
- Broekhuizen, S., K. Spoelstra, J.B.M. Thissen, K.J. Canters & J.C. Buys. 2016. Atlas van de Nederlandse Zoogdieren. Naturalis, Leiden.
- Boer, R. de, 2020. Gebiedsanalyse beschermde natuurwaarden M4H. bSR-notitie 2293. Bureau Stadsnatuur, Rotterdam.
- Hoksberg, M., Schillemans, M., van Pijkeren, D., Langstraat, M., Konings, M., Driessen, C., Steen, W., Lubbers, G., Stevens, M., van Meurs, A., Brouwer, T., Limpens, H. 2023. Richtlijn Vleermuisonderzoek Grote Gebieden. Netwerk Groene Bureaus & Zoogdiervereeniging, Odijk en Nijmegen.
- Janssen, J. & Schaminée, J. 2008. Europese natuur in Nederland. Soorten van de Habitatrichtlijn. KNNV Uitgeverij, Zeist.
- Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. 2009. Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep (Dienst Regelingen, brief 26 augustus 2009, kenmerk ffw2009.corr.046).
- Provinciale Staten van Zuid-Holland. 2016b. Besluit van Provinciale Staten van Zuid-Holland van 9 November 2016, tot de vaststelling van de Verordening uitvoering Wet natuurbescherming Zuid-Holland, met nummer 6949. Provinciaal Blad nr. 6788, 20 december 2016. Provincie Zuid-Holland, Den Haag.
- Van den Berg, A.C.Y., & Withagen, D. 2023. Natuuronderzoek Merwehaven te Rotterdam – *Boommarter, broedvogels, steenmarter, vaatplanten en vleermuizen*. Projectcode ROVW2313, Adviesbureau E.C.O. Logisch B.V., Leimuiden.
- Withagen, D. 2022. Quicksan Merwehaven Rotterdam. Rapportkenmerk RONA2240. E.C.O. Logisch B.V. Leimuiden.

Websites

- FLORON. 2022. NDFF Verspreidingsatlas planten. Verkregen via <https://www.verspreidingsatlas.nl/planten>, geraadpleegd op 3 oktober 2023. Nationale Databank Flora en Fauna, Nijmegen.
- <http://www.verspreidingsatlas.nl>
- <http://www.vogelatlas.nl>
- <http://www.waarneming.nl>

© Bureau Stadsnatuur | Westzeedijk 345 | 3015 AA Rotterdam

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteursrechtelijke houders.

bSR kan door opdrachtgever niet aansprakelijk worden gesteld voor schade die voortvloeit uit gebruik van data of gegevens of door toepassing van aanbevelingen en conclusies, die zijn opgenomen in deze rapportage.

Bijlage – Potentiekaarten

Figuur 3. Potentie en waarnemingen van de afgelopen 5 jaar van de Huismus in M4H.

Figuur 4. Potenties van gebouwbewonende vleermuizen in M4H.

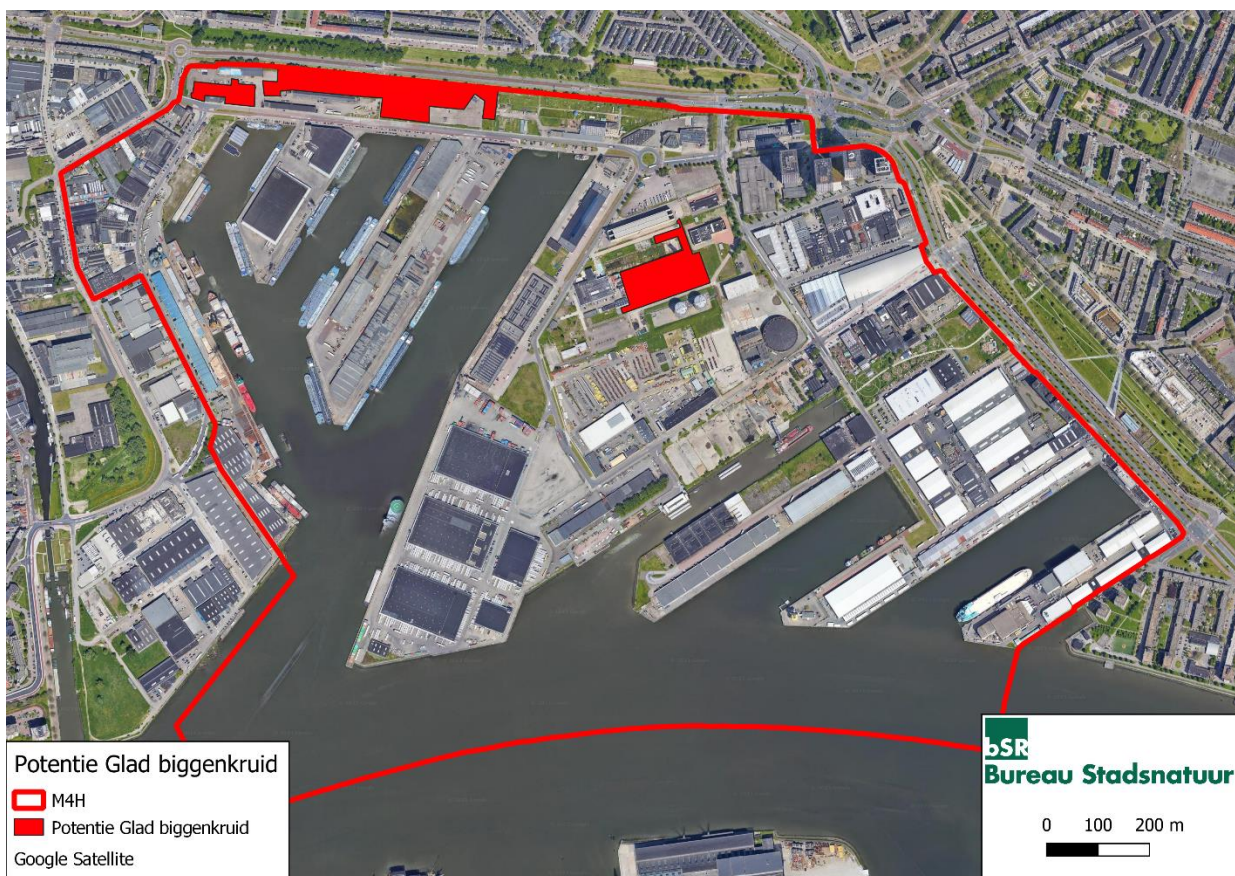
Figuur 5. Potentiële broedlocaties van de Slechtvalk in M4H.

Figuur 6. Potentiële broedlocaties van de Boomvalk en de Ransuil in M4H.

Figuur 7. Potentiële groeiplaatsen van de Blaas- en Schubvaren in M4H.

Figuur 8. Potentiële groeiplaatsen van Glad biggenkruid in M4H.

Figuur 9. Potentiële groeiplaats van Smalle raai in M4H.

Bijlage – Wettelijk kader

1. Inleiding

De Wet Natuurbescherming is per 1 januari 2017 van kracht en vervangt de Flora- en faunawet, de Boswet en de Natuurbeschermingswet 1998. De informatie hieronder vat de belangrijkste feiten samen met betrekking tot de bescherming van soorten via de Wet natuurbescherming, en is gericht op personen en instanties die te maken krijgen met de wet in het kader van ruimtelijke ontwikkeling, beheer en onderhoud. Uitvoering van de wet valt onder de verantwoordelijkheid van de provincies, met uitzondering van grote infrastructurele projecten aan onder meer waterwegen; daarbij blijft de Rijksoverheid het bevoegd gezag. De inhoud van deze samenvatting betreft in eerste instantie de algemeen geldende verbodsbepalingen in de Wet natuurbescherming en in tweede instantie de Zuid-Hollandse context waarin deze verbodsbepalingen moeten worden toegepast. De aanvullende regelgeving rond bescherming van soorten in Natura 2000-gebieden wordt hier slechts kort besproken.

2. Doel van de Wet natuurbescherming

De Wet natuurbescherming beschermt de van nature in Nederland in het wild voorkomende planten en dieren en natuurgebieden.

3. Beschermingsregimes soorten

In de Wet natuurbescherming zijn drie categorieën soorten onderscheiden met een eigen beschermingsregime en daaraan gekoppelde verbodsbepalingen: vogels, habitatrichtlijnsoorten en overige soorten. Een soort kan niet onder meer dan één van deze regimes vallen. Vogels vallen per definitie onder het regime van de Vogelrichtlijn. De Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn betreffen Europese beschermingsregimes waar met de verbodsbepalingen artikel 3.1 en 3.5 in de Wet natuurbescherming in Nederland invulling aan wordt gegeven. Het regime 'andere soorten', artikel 3.10, heeft betrekking op soorten die alleen vallen onder een nationaal beschermingsregime; deze soorten zijn niet vermeld in de Europese richtlijnen. De drie beschermingsregimes met hun verbodsbepalingen zijn hieronder weergegeven.

Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn

Artikel 3.1

1. Het is verboden opzettelijk van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn te doden of te vangen.
2. Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.
3. Het is verboden eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te rapen en deze onder zich te hebben.
4. Het is verboden vogels als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te storen.
5. Het verbod, bedoeld in het vierde lid, is niet van toepassing indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.

Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn

Artikel 3.5

1. Het is verboden in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn, in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.
2. Het is verboden dieren als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te verstoren.
3. Het is verboden eieren van dieren als bedoeld in het eerste lid in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.
4. Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in het eerste lid te beschadigen of te vernielen.
5. Het is verboden planten van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel B, bij de Habitatrichtlijn of bijlage I bij het Verdrag van Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

Beschermingsregime andere soorten

Artikel 3.10

1. Onverminderd artikel 3.5, eerste, vierde en vijfde lid, is het verboden:
 - a. in het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel A, bij deze wet, opzettelijk te doden of te vangen;
 - b. de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in onderdeel a opzettelijk te beschadigen of te vernielen, of
 - c. vaatplanten van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel B, bij deze wet, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te onwortelen of te vernielen.
2. Artikel 3.8 (bepalingen dat ontheffing of vrijstelling kan worden verleend, hier niet uitgebreid besproken), met uitzondering van het derde en vierde lid, is van overeenkomstige toepassing op de verboden, bedoeld in het eerste lid, met dien verstande dat, in aanvulling op de redenen, genoemd in het vijfde lid, onderdeel B, de noodzaak voor de ontheffing of vrijstelling ook verband kan houden met handelingen:
 - a. in het kader van de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden, daaronder begrepen het daarop volgende gebruik van het ingerichte of ontwikkelde gebied;
 - b. ter voorkoming van schade of overlast, met inbegrip van schade aan sportvelden, schietterreinen, industrieterreinen, kazernes, of begraafplaatsen;
 - c. ter beperking van de omvang van de populatie van dieren, in verband met door deze dieren ter plaatse en in het omringende gebied veelvuldig veroorzaakte schade of in verband met de maximale draagkracht van het gebied waarin de dieren zich bevinden;
 - d. ter voorkoming of bestrijding van onnodig lijden van zieke of gebrekkige dieren;
 - e. in het kader van bestendig beheer of onderhoud in de landbouw of bosbouw;
 - f. in het kader van bestendig beheer of onderhoud aan vaarwegen, watergangen, waterkeringen, waterstaatswerken, oevers, vliegvelden, wegen, spoorwegen of bermen, of in het kader van natuurbeheer;
 - g. in het kader van bestendig beheer of onderhoud van de landschappelijke kwaliteiten van een bepaald gebied, of
 - h. in het algemeen belang.
3. De verboden, bedoeld in het eerste lid, onderdelen a, en b, zijn niet van toepassing op de Bosmuis, de Huisspitsmuis en de Veldmuis voor zover deze dieren zich in of op gebouwen of daarbij behorende erven of roerende zaken bevinden.

4. Verordening uitvoering Wet natuurbescherming Zuid-Holland

De provinciale verordening bevat onder andere regels voor faunabeheereenheden en diverse vrijstellingen voor het bestrijden van schade en het uitvoeren van werkzaamheden. Ook is in de verordening opgenomen voor welke soorten een vrijstelling geldt van de verbodsbepalingen in artikel 3.10 van de Wet natuurbescherming (zie de soortenlijst verderop onder 'Beschermdere andere soorten in Zuid-Holland (artikel 3.10)').

5. Beleidsregel uitvoering Wet natuurbescherming Zuid-Holland

In de provinciale beleidsregel staan onderwerpen als het verlenen van tegemoetkomingen in de faunaschade en de vergunningverlening voor Natura 2000-gebieden.

6. Vogelsoorten met een (potentieel) ongunstige staat van instandhouding in Zuid-Holland (artikel 3.1)

Naar aanleiding van artikel 3.1 lid 5 heeft Bureau Stadsnatuur een lijst opgesteld van vogelsoorten waarbij verstoring van wezenlijke invloed kan zijn op de staat van instandhouding in Zuid-Holland. Het betreft soorten die als broedvogel in de provincie voorkomen en waarvoor onder de Flora- en faunawet reeds een jaarronde bescherming van nestlocaties en vaste rustplaatsen gold (de onder de Flora- en faunawet als 'categorie 1 t/m 4' gekwalificeerde soorten), aangevuld met soorten die op basis van actuele gegevens van Sovon een ongunstige staat van instandhouding kennen (de voorheen als 'categorie 5' gekwalificeerde soorten met een negatieve populatietrend en/of een kleine, kwetsbare populatie) en waarvoor derhalve gemitigeerd of gecompenseerd zou moeten worden in geval van conflicterende ruimtelijke ontwikkeling en beheer. Deze lijst is

niet uitputtend en kan naar aanleiding van ontwikkelingen in de toekomst worden gewijzigd op basis van ecologisch zwaarwegende omstandigheden, zoals veranderingen in populatie-omvang of areaal van een soort. Het effect van de ingreep op de instandhouding van de soort is uiteindelijk leidend in de afweging of sprake is van een beschermde (en daarmee ontheffingsplichtige) situatie. Het gaat om de volgende 85 soorten:

Appelvink	Groene specht	Krooneend	Roerdomp	Tureluur
Baardmannetje	Grote gele kwikstaart	Kwak	Roek	Veldleeuwerik
Blauwe reiger	Grote karekiet	Kwartelkoning	Scholekster	Velduil
Boerenwaluw	Grote mantelmeeuw	Kleine zilverreiger	Slechtvalk	Visdief
Bontbekplevier	Grutto	Lepelaar	Slobeend	Waterral
Boomvalk	Havik	Matkop	Snor	Watersnip
Bosuil	Huisemus	Middelste zaagbek	Sperwer	Wielewaal
Bruine kiekendief	Huiswaluw	Noordse stern	Spotvogel	Wilde eend
Buizerd	Grote zilverreiger	Nachtegaal	Spreeuw	Wintertaling
Dwergstern	Ijsvogel	Oeverwaluw	Sprinkhaanzanger	Woudaap
Eider	Kerkuil	Ooievaar	Steenuil	Wulp
Gele Kwikstaart	Kievit	Patrijs	Steltkluut	Zomertaling
Gierzwaluw	Kleine bonte specht	Porseleinhoen	Stormmeeuw	Zomertortel
Goudvink	Kleine plevier	Purperreiger	Strandplevier	Zilvermeeuw
Graspieper	Kluut	Raaf	Tafeleend	Zwarte roodstaart
Grauwe Klauwier	Kneu	Ransuil	Tapuit	Zwarte stern
Grauwe vliegenvanger	Koekoek	Ringmus	Torenvalk	Zwartkopmeeuw

7. Beschermde habitatrichtlijnsoorten in Zuid-Holland (artikel 3.5)

Soorten uitsluitend vermeld in Bijlage II – Beschermingsregime artikel 3.5 alleen van toepassing in Natura 2000-gebieden.

De volgende 2 soorten zijn sinds 1990 vastgesteld in de provincie Zuid-Holland en vallen uitsluitend in voor deze soorten aangewezen Natura 2000-gebieden onder het beschermingsregime artikel 3.5:

Nauwe korfslak	Zeggekorfslak
----------------	---------------

Soorten vermeld in Bijlage IV – Beschermingsregime artikel 3.5 van toepassing.

De volgende 40 soorten zijn sinds 1990 vastgesteld in de provincie Zuid-Holland en vallen onder het beschermingsregime artikel 3.5:

Groenknolorchis	Steur	Noordse woelmuis	Laatvlieger	Bultrug
Kruipend moerasscherm	Boomkikker	Otter	Meervleermuis	Dwergvinvis
Platte schijfthoren	Heikikker	Bosveermuis	Rosse vleermuis	Gewone dolfin
Bataafse stroommossel	Kamsalamander	Franjestaart	Ruige dwergvleermuis	Gewone vinvis
Gevlekte witsnuitlibel	Poelkikker	Gewone baardvleermuis	Tweekleurige vleermuis	Griend
Groene glazenmaker	Rugstreeppad	Gewone dwergvleermuis	Vale vleermuis	Potvis
Rivierrombout	Zandhagedis	Gewone grootoorvleermuis	Watervleermuis	Tuimelaar
Houting	Bever	Kleine dwergvleermuis	Bruinvis	Witsnuitdolfijn

8. Beschermde andere soorten in Zuid-Holland (artikel 3.10)

De volgende 35 soorten zijn sinds 1990 vastgesteld in de provincie Zuid-Holland en vallen onder het beschermingsregime artikel 3.10 (NB: betreft uitsluitend als 'wild' gekwalificeerde plantensoorten; bron: *verspreidingsatlas.nl*):

Blaasvaren	Grote leeuwenklauw	Stofzaad	Grote modderkruiper	Grijze zeehond
Bokkenorchis	Karhuizer anjer	Schubvaren	Kwabaal	Steenmarter
Brave hendrik	Kleine wolfsmelk	Smalle raai	Ringslang	Waterspitsmuis
Brede wolfsmelk	Knolspirea	Stijve wolfsmelk	Boommarter	
Bruinrode wespenorchis	Moerasgamander	Tengere veldmuur	Damhert	
Dreps	Naakte lathyrus	Wolfskers	Das	
Echte gamander	Rozenkransje	Aardbeivlinder	Eekhoorn	
Glad biggenkruid	Ruw parelzaad	Grote vos	Gewone zeehond	

9. Soorten waarvoor in Zuid-Holland een vrijstelling geldt van beschermingsregime artikel 3.10

In Zuid-Holland is een vrijstelling van de verbodsbepalingen artikel 3.10 van toepassing op de volgende 22 soorten:

Bastaardkikker	Aardmuis	Egel	Konijn	Wezel
Bruine kikker	Bosmuis	Gewone bosspitsmuis	Ree	Woelrat
Gewone pad	Bunzing	Haas	Rosse woelmuis	
Kleine watersalamander	Dwergmuis	Hermelijn	Veldmuis	
Meerkikker	Dwergspitsmuis	Huisspitsmuis	Vos	

10. Geïntroduceerde soorten in Zuid-Holland

Soorten die zich door menselijk toedoen buiten hun natuurlijke areaal hebben gevestigd (geïntroduceerde soorten) vallen in Zuid-Holland niet onder de beschermingsregimes van artikel 3.1, 3.5 of 3.10, tenzij sprake is van een populatie die langer dan 50 jaren achtereen heeft standgehouden in de provincie (mond med. PZH, maart 2017). Voorbeelden in een Zuid-Hollandse context zijn beschermde plantensoorten uitgezaaid vanuit tuinen en Vroedmeesterpad, al dan niet moedwillig geïntroduceerd door terrariumhouders. Plantensoorten die lokaal zijn geïntroduceerd en als 'niet wild' zijn beschouwd in Zuid-Holland, zijn onder meer:

Bruinrode wespenorchis	Knolspirea	Knollathyrus	Echte gamander	Bergnachtorchis	Wilde Weit
------------------------	------------	--------------	----------------	-----------------	------------

Diersoorten die zijn geïntroduceerd en als 'niet wild' worden beschouwd in Zuid-Holland, zijn onder meer:

Boomkikker	Muurhagedis	Vroedmeesterpad	Quaggamossel	Aziatische modderkruiper	Blauwband
------------	-------------	-----------------	--------------	--------------------------	-----------

De beschermde status van soorten als Muskusrat (sinds 1975 gedocumenteerd voor de provincie) en Nijlgans (eerste geval in 1967) kan op grond van het bovengeschetste 50 jaar-criterium ter discussie worden gesteld.

11. Zorgplicht

In de Wet natuurbescherming is een zorgbeginsel (artikel 1.10 en 1.11) opgenomen: de intrinsieke waarde van soorten is vastgesteld in een doelbepaling en geldt voor alle soorten, los van een beschermingsregime. Het is een algemeen geldende fatsoenseis die erop neerkomt dat redelijkerwijs vermijdbare schade aan en verstoring van planten en dieren moet worden voorkomen.

12. Wanneer ontheffing aanvragen?

Wanneer redelijkerwijs kan worden vermoed dat verbodsbepalingen ten gevolge van een voorgenomen activiteit worden overtreden, moet eerst worden bepaald of mitigerende (verzachtende) maatregelen de schade kunnen beperken of tenietdoen zodat het overtreden van het verbod kan worden voorkomen. Wanneer het overtreden van een verbod onvermijdelijk is en er moet worden gecompenseerd voor veroorzaakte schade, dan dient men een ontheffing aan te vragen. Het aanvragen van een ontheffing heeft alleen zin als de functionaliteit van een plangebied voor een beschermde soort voldoende nauwkeurig in beeld is gebracht. Meestal is hier een uitgebreid onderzoek voor nodig waarin rekening wordt gehouden met de seizoensactiviteit van een soort. Dergelijk onderzoek dient aan bepaalde richtlijnen te voldoen op basis waarvan de kwaliteit en volledigheid ervan worden gecontroleerd door de Omgevingsdienst (zie onder). Een randvoorwaarde is daarnaast dat een aanvraag vergezeld dient te gaan van een zogenaamd activiteitenplan. Hierin moet een initiatiefnemer van een potentieel schadelijke handeling het belang van de voorgenomen activiteit onderbouwen en aangeven welke mitigerende en/of compenserende maatregelen ten gunste van de soort(en) in kwestie worden getroffen.

13. Omgevingsvergunning via gemeente

Wanneer er sprake is van een omgevingsvergunning mogen ontheffingen voor beschermde soorten aanhaken. Bij aanhaken moet de gemeente een volledigheidstoets uitvoeren en verzorgt de gemeente de toetsing door de Omgevingsdienst Haaglanden (ODH). Ten behoeve van een aanvraag zijn een onderzoeksrapport met inventarisatiegegevens en een activiteitenplan noodzakelijk. Met de aanvraag van een omgevingsvergunning is een wettelijke beslistermijn gemoeid van maximaal 26 weken. De gehele aanvraag verloopt via de gemeente. Voor meer informatie, zie: <https://www.omgevingsloket.nl>

14. Losse ontheffing via provincie

Wanneer een ontheffing aangevraagd moet worden waarbij geen omgevingsvergunning nodig is, is de beslistermijn 13 weken met maximaal 7 weken verlenging. De gehele aanvraag verloopt via Omgevingsdienst Haaglanden. De leges bedragen EUR 1800,-. Ten behoeve van een aanvraag zijn een onderzoeksrapport met inventarisatiegegevens en een activiteitenplan noodzakelijk. Voor meer informatie en aanvraagformulieren, zie: <https://omgevingsdiensthaaglanden.nl/aanvraag-wet-natuurbescherming.html>

15. Gedragscodes

Gedragscodes in het kader van de Wet natuurbescherming worden alleen gemeentelijk of branchebreed opgesteld en dienen te worden goedgekeurd door het Ministerie van Economische Zaken. Bestaande gedragscodes die zijn goedgekeurd onder de Flora- en faunawet zijn, indien nog niet verlopen, nog altijd geldig voor de soorten die onder de Wet natuurbescherming onder één van de drie beschermingsregimes vallen. Voor nieuwe beschermde soorten waarvoor geen mitigerende maatregelen zijn vermeld in gedragscodes zal mogelijk een ontheffing noodzakelijk zijn. Voor soorten die niet (meer) onder een strikt beschermingsregime vallen hoeft niet per se te worden gewerkt volgens een goedgekeurde gedragscode. Er moet desalniettemin altijd rekening worden gehouden met de wettelijke zorgplicht.

16. Handhaving

Bij een vermoede overtreding van een verbodsbepaling in de Wet natuurbescherming kan handhaving worden ingeschakeld. In Zuid-Holland is de Omgevingsdienst Zuid-Holland-Zuid (OZHZ) hiervoor verantwoordelijk. Voor meer informatie, zie: <https://www.ozhz.nl/themas/natuur/>

Melding van een vermoede overtreding:

Telefoon: 078-770 85 85 / 0888-333 555

mail: meldingwnb@ozhz.nl

website: <https://www.ozhz.nl/themas/natuur/misstand-schade-of-verstoring-gezien/>

Overige contactgegevens:

Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid

Afdeling Toezicht en Handhaving

Postbus 550

3300 AN Dordrecht